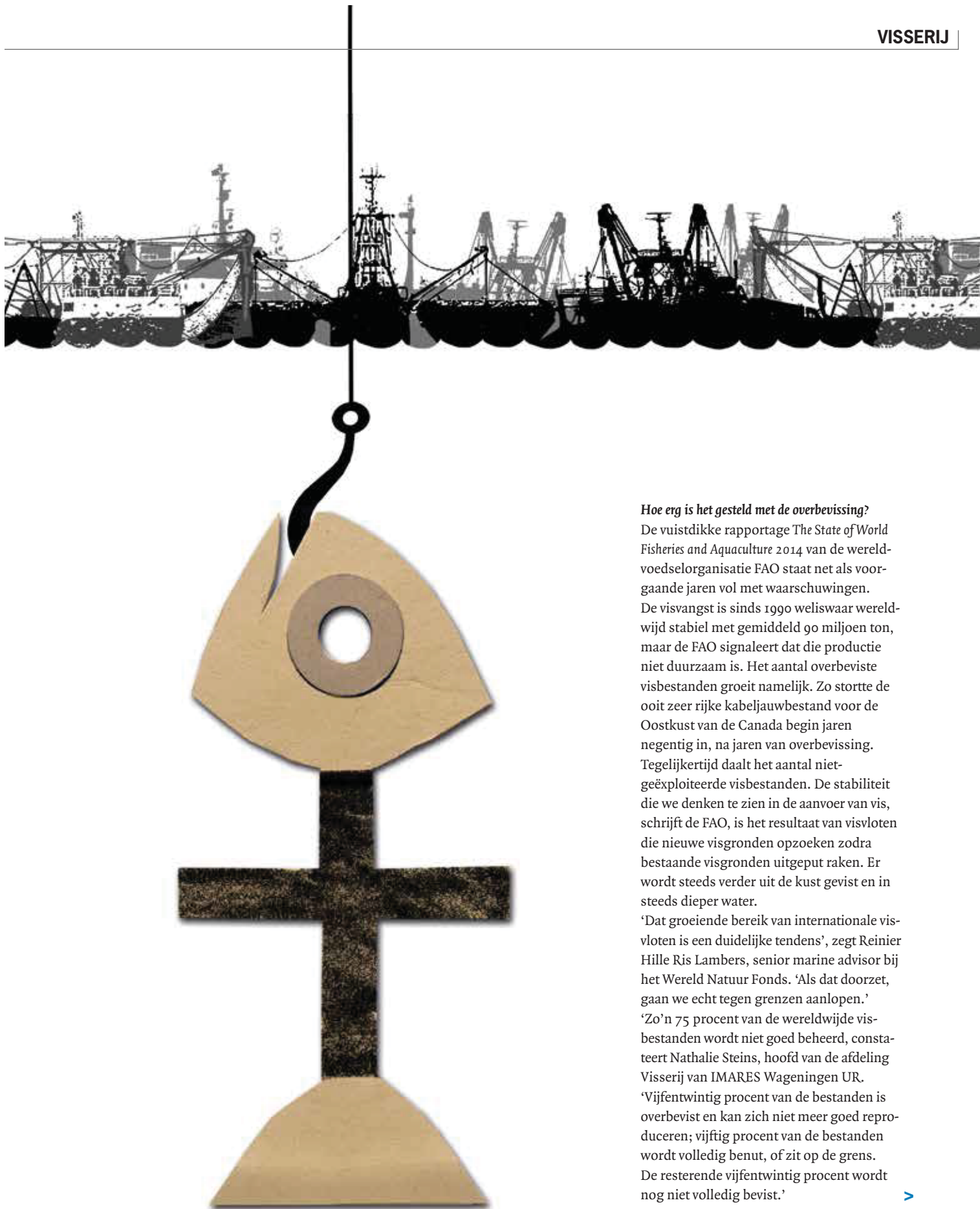

Hoe lang kunnen we nog vissen?

Jaar in jaar uit berichten kranten over overbevissing. The Washington Post voorspelde dat de oceanen al in 2050 leeggevist zullen zijn. Aan de andere kant staan de haring en de schol er goed voor. Zes vragen aan visserijdeskundigen van binnen en buiten Wageningen UR.

TEKST ARNO VAN 'T HOOG | ILLUSTRATIES IEN VAN LAANEN

Hoe erg is het gesteld met de overbevissing?

De vuistdikke rapportage *The State of World Fisheries and Aquaculture 2014* van de wereldvoedselorganisatie FAO staat net als voorgaande jaren vol met waarschuwingen.

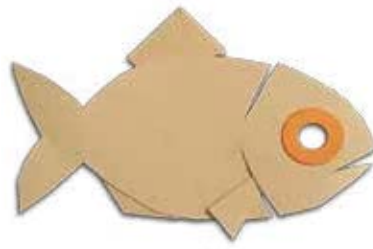
De visvangst is sinds 1990 weliswaar wereldwijd stabiel met gemiddeld 90 miljoen ton, maar de FAO signaleert dat die productie niet duurzaam is. Het aantal overbeviste visbestanden groeit namelijk. Zo stortte de ooit zeer rijke kabeljauwbestand voor de Oostkust van de Canada begin jaren negentig in, na jaren van overbevissing. Tegelijkertijd daalt het aantal niet-geëxploiteerde visbestanden. De stabiliteit die we denken te zien in de aanvoer van vis, schrijft de FAO, is het resultaat van visvloten die nieuwe visgronden opzoeken zodra bestaande visgronden uitgeput raken. Er wordt steeds verder uit de kust gevist en in steeds dieper water.

‘Dat groeiende bereik van internationale visvloten is een duidelijke tendens’, zegt Reinier Hille Ris Lambers, senior marine advisor bij het Wereld Natuur Fonds. ‘Als dat doorzet, gaan we echt tegen grenzen aanlopen.’

‘Zo’n 75 procent van de wereldwijde visbestanden wordt niet goed beheerd, constateert Nathalie Steins, hoofd van de afdeling Visserij van IMARES Wageningen UR.

‘Vijfentwintig procent van de bestanden is overbevist en kan zich niet meer goed reproduceren; vijftig procent van de bestanden wordt volledig benut, of zit op de grens. De resterende vijfentwintig procent wordt nog niet volledig bevist.’

Is er alleen slecht nieuws te melden?

Het hangt ervan af waar je naar kijkt en waar je de nadruk op wilt leggen: algemene trends of juist positieve uitzonderingen. Daarover verschillen onderzoekers, vissers en natuurorganisaties vaak van mening. In de Middellandse Zee bijvoorbeeld is het beeld somber: 96 procent van de bodemsorten, zoals tong, is overbevist. Van de openwatersoorten als ansjovis en sardine is 71 procent overbevist. Elders ontwikkelt de situatie zich gunstiger. Veel visbestanden in Noord-Atlantisch regio – inclusief Noord- en Oostzee – laten een opleving zien. In 2009 waren 30 van de 35 onderzochte visbestanden overbevist; dat is gedaald tot 19. Met de haring gaat het bijvoorbeeld prima. En de hoeveelheid schol in de Noordzee wordt voor 2014 geschat op ruim 670 duizend ton, een record sinds 1957, toen voor het eerst een schatting werd gedaan. Voor schol in de Noordzee geldt 230 duizend ton al als een gezond bestand. Die positieve ontwikkeling is mede het gevolg van de Europese visplannen, die sinds 2008 worden opgesteld. Ook vissers en natuurorganisaties zijn daarbij betrokken. Steins: 'Zo'n plan legt voor meerdere jaren vast hoe groot de visserijdruk mag zijn om een bestand zo hoog te houden dat je van een verantwoorde visvangst kunt spreken. Ook staat erin met hoeveel procent een vangstquotum jaar op jaar mag schommelen. Die aanpak heeft bijvoorbeeld bij schol, tong en haring de jaarlijkse politieke koehandel over visquota de wereld uit geholpen. Dat zorgt voor veel meer stabiliteit.'

Wat maakt een visserij duurzaam?

Visserij is volgens Steins te vergelijken met bankieren. Wie veel kapitaal (een gezond visbestand) beheert, krijgt meer rente in de vorm van jaarlijkse vangsten. Als je naast de rente ook kapitaal gaat opnemen (door de visserijdruk te verhogen), dan heb je op korte termijn meer opbrengst. Maar doe je dat jaren achtereenvolgend, dan houd je uiteindelijk steeds minder over. Kortom, wie niet te veel

opvist, kan duurzaam blijven vissen. Toch gaat deze metafoer niet helemaal op. Goed bestandsbeheer is maar een deel van de oplossing, zegt Hille Ris Lambers. 'Visserij is geen akkerbouw, waarbij je een enkele soort oogst. Je moet voor de hele zee zorgen. Niemand beheert de kokerworm, maar dat organisme is wel van invloed op het ecosysteem.'

Ook Christien Absil, programmaleider visserij bij Stichting De Noordzee waarschuwt voor een te eenzijdige blik op de commercieel belangrijke vissoorten. 'Het gaat nu goed met tong en schol, maar die visserij leidt nog steeds tot schade aan de zeebodem en veel bijvangsten, bijvoorbeeld van schar. Ook haaien en roggen belanden in de netten, en we weten eigenlijk niet wat het effect daarvan is. Die vissoorten worden veel minder intensief onderzocht.'

Bieden keurmerken een oplossing?

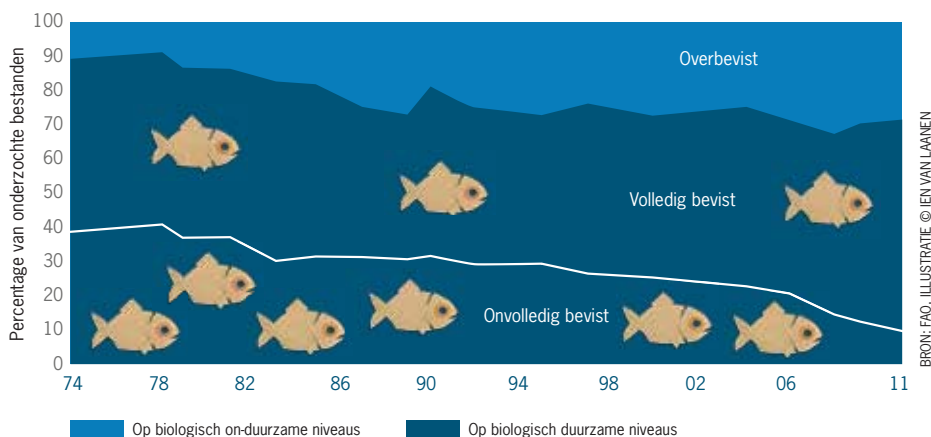
Zo'n 7 procent van de wereldwijd verhandelde vis heeft een keurmerk van de Marine Stewardship Council. In alle Nederlandse supermarkten zijn tegenwoordig meerdere visproducten met zo'n label te koop. Een visserij krijgt een MSC-keurmerk als die z'n visbestand duurzaam beheert, de impact op het ecosysteem beperkt en de vangst vermindert als dat nodig is. De verkoop van gecertificeerde vis heeft de laatste jaren een vlucht genomen door invoering van *De Goede Visgids* en de VISwijzer. Die uitgaves geven informatie over de herkomst, vangst en duurzaamheid van tientallen verschillende vissoorten.

De VISwijzer heeft volgens Absil consumenten bewust gemaakt van duurzaamheid. Supermarkten gingen meer duurzaam invaarten, gecertificeerde vis inkopen. 'Dat leverde weer druk op voedselproducenten, om duurzame vis te verwerken. Voor vissers was die verandering bij consumenten en supermarkten het signaal dat investeren in het krijgen van een keurmerk zich zou terugbetalen.' Toch leveren viswijzers en keurmerken geen universeel medicijn, denkt zij. Ze werken goed binnen Europa, maar daarbuiten waarschijnlijk niet. De meeste vis op de Europese markt is afkomstig uit tropische en internationale wateren, waar toezicht en controles vrijwel ontbreken.

Sinds kort is er ook een VISwijzer in de maak voor financiële instellingen. Banken kunnen daarmee milieugevolgen beoordelen van een investering in de visserijsector. Een laag financieel risico gaat soms gepaard met een hoog ecologisch risico. Investeren in vriestrawlers van 120 meter kunnen prima renderen. Zulke schepen hebben een grote bedrijfszekerheid; ze vangen honderden tonnen vis en zijn groot genoeg om als een visgrond uitgeput raakt naar de andere kant van de wereld te varen. Dat is een van de risicofactoren voor overbevissing, waarvoor de FAO waarschuwt.

De meeste vis in Europa komt uit wateren waar controles vrijwel ontbreken

ONTWIKKELING VAN DE VISBESTANDEN WERELDWIJD, 1974-2011

Moeten vissers anders gaan vissen?

Vissers willen bij voorkeur die vissoorten vangen waar ze naar op zoek zijn in een formaat dat in de haven het meest oplevert. Bijvangst is een verspilling van tijd en brandstof. Haringvissers in de Noordzee slagen goed in zo'n gerichte visserij omdat een school haring mooi uniform is en weinig andere vissoorten bevat. De bodemvisserij daarentegen met kleine mazen op tong en schol vangt veel ondermaatse vis, krabben en zeesterren. Innovatie van het vistuig kan dat veranderen. De pulskor, die vis met een stroomstootje van de bodem laat opschrikken, levert minder bijvangst op en kost bovendien minder brandstof om door het water te trekken.

'Dat is gunstig', zegt Mike Turenhout, visserijonderzoeker bij LEI Wageningen UR. 'De Nederlandse zeevissers hebben het economisch heel zwaar. De kosten van de visserij blijven stijgen door oplopende brandstofprijzen. In 2003 kostte een liter gasolie 20 cent, nu schommelt de prijs boven de 60 cent. Tegelijkertijd ligt de gemiddelde prijs op de visveiling laag, vooral voor schol. De vissers hebben last van concurrentie van andere, gekweekte vissoorten, zoals zalm en pangasius.' Een nieuwe tegenvaller is op komst. Tussen 2015 en 2019 wordt de Europese aanlandplicht ingevoerd. Ongewenste bijvangst van ondermaatse of commercieel oninteressante vis – de zogeheten *discards* – mag dan niet

meer overboord, maar moet naar de haven worden gebracht. Die regel is ingevoerd om verspilling tegen te gaan en de vissers te stimuleren tot vismethoden met minder bijvangst. Omdat die alleen tot diervoeder mag worden verwerkt, ontvangt de visser maar 15 tot 30 cent per kilo, minder dan de aanlandkosten. Dat betekent een extra kostenpost voor de Nederlandse visserij van 6 à 28 miljoen euro, becijferde het LEI. De nieuwe maatregel levert veel discussie op, ook onder visserijonderzoekers. Die vinden dat de ecologische effecten van de aanlandplicht onvoldoende zijn onderzocht. Steins: 'Voor allerlei initiatieven op zee, zoals windmolens en olieboringen, is een milieueffectrapportage vereist, maar dit wordt gewoon ingevoerd. Stel dat 30 procent van de *discards* die aan land komt, in zee had kunnen overleven. Wat betekent dat voor het ecosysteem? We weten bijvoorbeeld dat bepaalde zeevogelpopulaties af zullen nemen als er geen vis meer overboord gaat, maar hoe zit dat voor andere soorten en hoe ontwikkelt zich dat op de langere termijn?

Kunnen zeereservaten natuur én visserij helpen?

Het scheiden van visserij en natuur door het aanwijzen van gesloten gebieden voor de visserij, is al jaren een heikel punt. Belangrijke visgronden overlappen vaak met delen van de Noordzee die interessant zijn vanwege natuurwaarden. 'Als de schol nu zo makkelijk is te vangen, waarom zouden scholvissers dan nog overal moeten kunnen blijven vissen, ook op die paar plaatsen waar zeldzame zee-anemonen groeien?', vraagt Absil zich af.

'De discussie over gebiedssluiting verloopt moeizaam. Vissers willen hun vrijheid niet opgeven, zelfs een paar procent sluiting is al een brug te ver.'

Volgens Hille Ris Lambers van het Wereld Natuur Fonds kunnen gesloten gebieden helpen de visstand te verbeteren én de biodiversiteit te beschermen. Vissen groeien in dat soort reservaten ongemoeid op en planten zich voort, waardoor er ook in de omliggende wateren meer vis komt. Steins van IMARES betwijfelt daarentegen of gebiedssluiting in de Noordzee meer vis zal opleveren. Veel Noordzeesoorten zijn niet zo plaatsgebonden, blijkt uit onderzoek. 'Wat we wel zeker weten wat werkt in de Noordzee: de visserijdruk verlagen en laag houden. De grote uitdaging is hoe je de zee kunt beheren op een manier die winst oplevert voor natuur en visserij.' ■

www.wageningenur.nl/duurzamevisserij